

ЛІТЕРАТУРА

1. Балл Г.А. Концепция самоактуализации личности в гуманистической психологии/ Г.А.Балл. – К., Донецк, 1993. – 231 с.
2. Бондаревская Е.В., Кульневич С.В. Педагогика: личность в гуманистических теориях и системах воспитания / Е.В. Бондаревская, С.В. Кульневич. – Ростов-на-Дону : Творческий центр «Учитель», 1999. – 560 с.
3. Луговий В.І. Педагогічна освіта в Україні: структура, функціонування, тенденції розвитку. / В.І. Луговий. – К. : МАУП, 1994. – 196 с.
4. Освітні технології: навч.-метод. посіб. / О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін.[За заг. ред. О.М. Пехоти]. – К. : А.С.К., 2001. – 256 с.
5. Сериков В.В. Образование и личность. Теория и практика проектирования педагогических систем/ В.В. Сериков. – М. : ИК «Логос», 1999. – 72 с.

УДК 378.6.091.279.7:37

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ МОНІТОРИНГУ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ НА ЗАСАДАХ АКМЕОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ

Щебликіна Т.А.

Харківський національний університет імені Г.С. Сковороди

У статті визначено сутність акмеологічного підходу. Розкрито його значення як методологічної основи для дослідження проблеми моніторингу навчальних досягнень майбутніх учителів.

Ключові слова: моніторинг, навчальні досягнення, акмеологічний підхід, майбутній учитель.

**ИССЛЕДОВАНИЕ ПРОБЛЕМЫ МОНИТОРИНГА УЧЕБНЫХ
ДОСТИЖЕНИЙ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НА ОСНОВЕ
АКМЕОЛОГИЧЕСКОГО ПОДХОДА**

Щеблыкина Т.А.

В статье определена сущность акмеологического подхода. Раскрыто его значение как методологической основы для исследования проблемы мониторинга учебных достижений будущих учителей.

Ключевые слова: мониторинг, учебные достижения, акмеологический подход, будущий учитель.

**RESEARCH OF MONITORING OF FUTURE TEACHERS'
ACADEMIC ACHIEVEMENTS BASED ON ACMEOLOGICAL
APPROACH SCHEBLYKINA T.A.**

The article defines the essence of acmeological approach. Its significance as a methodological basis for the research of the problem of monitoring of future teachers' academic achievements has been revealed.

Key words: monitoring, educational achievements, acmeological approach, a future teacher.

Актуальність теми дослідження. Одним із основних показників якості роботи вищого педагогічного навчального закладу є рівень навчальних досягнень студентів. Тому розробка та впровадження на практиці ефективної системи моніторингу цих досягнень є актуальною потребою сьогодення. Причому в сучасних умовах реалізації особистісно орієнтованої парадигми освіти моніторингові засоби мають забезпечити не тільки оптимізацію процесу навчання у вищій школі, але й сприяти особистісному зростанню кожного майбутнього вчителя, формуванню в нього потреби із самореалізації та професійно-особистісному самовдосконаленні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як установлено, в науковій літературі висвітлено такі аспекти проблеми організації моніторингової діяльності в системі освіти: теоретико-методологічні засади організації освітнього моніторингу в навчальному закладі (А. Белкін, В. Горб, О. Ляшенко, О. Майоров, С. Шишова та інші), структура та

зміст освітнього моніторингу як системи та як динамічного процесу (А. Белкін, І. Маслікова, В. Приходько, С. Сіліна та інші); класифікації різних видів моніторингу (Т. Бенькович, В. Кальней, О. Пліско та інші). Слід зазначити, що сучасні вимоги до професійної підготовки майбутніх учителів, які мають враховуватися під час проведення моніторингу якості педагогічної освіти, відображено у працях О. Абдулліної, І. Бега, А. Богуш, В. Гриньової, І. Ісаєва, Н. Кічук, О. Савченко, В. Сластьоніна, О. Щербакова та інших. Однак, незважаючи на вагомий внесок науковців у вивчення різних питань моніторингу навчальних досягнень студентів педагогічних ВНЗ, теоретичний і практичний стан розробленості цієї проблеми не відповідає сучасним вимогам, що зумовлює необхідність упродовження її дослідження.

У свою чергу, зростання значущості вищевказаного моніторингу у визначенні динаміки професійних та особистісних змін кожного студента як суб'єкта навчання у вищій школі вимагає не тільки внесення суттєвих змін до організації та змісту моніторингових процедур, але й визначення для них принципово нових ціннісних пріоритетів, зумовлених необхідністю створення оптимальних умов для самореалізації кожного учасника навчального процесу. Це дозволяє зробити висновок про те, що в методологічній базі дослідження окресленої проблеми чільне місце має зайняти акмеологічний підхід.

Отже, метою статті є розкриття суті та значення акмеологічного підходу як методологічної основи дослідження проблеми моніторингу навчальних досягнень студентів педагогічних ВНЗ.

Як встановлено, у наукових працях пропонуються різні підходи до визначення понять «моніторинг» і «навчальні досягнення», тож як наслідок – і до розкриття суті моніторингу навчальних досягнень. Докладно не зупиняючись на висвітленні результатів проведеного аналізу, відзначимо, що в статті під моніторингом навчальних досягнень студентів педагогічних ВНЗ розуміємо педагогічно доцільну систему організації збору, опрацювання, аналізу й інтерпретування інформації про засвоєння ними визначених знань, умінь, ключових і професійних компетентностей, сформованості емоційно-ціннісних ставлень і досвіду творчої діяльності. Слід також відзначити, що інтегративним

показником стану навчальних досягнень студента є динаміка його особистісних змін у напрямку досягнення акме.

Аналіз наукової й довідкової літератури засвідчує, що поняття «акме» трактується вченими неоднозначно, зокрема як:

- «соматичний, фізіологічний, психічний і соціальний стан особистості, що характеризується зрілістю її розвитку, досягненням найвищих показників в її діяльності та творчості» [4, 17];
- «вершина, пік, оптимум, удосконалення самої людини та всіх її макрохарактеристик, зв'язків і відносин» [1];
- результат досягнення людиною вершини власного розвитку або максимальне вдосконалення певної діяльності [7, 18].

Науковці (К. Абульханова, О. Бодальов, А. Деркач, Н. Кузьміна, Л. Лаптев) також підкреслюють, що акме як багатомірний стан людини дозволяє в кожний конкретний момент часу чітко визначити, якою мірою вона самореалізувалась у різних сферах свого життя: як громадянин, як професіонал, як сім'янин тощо. Водночас цей феномен не можна сприймати як деяку статичну величину, адже йому притаманні значна варіативність і змінність, тобто цей стан досягається й проявляється тільки в конкретних умовах і ситуаціях [1].

Як зазначає О. Бодальов, досягнення піку розвитку індивідом у прояві різних його «іпостасей» має свої специфічні змістовні характеристики та форми вираження. Причому зазвичай досягнення людиною піків у різних проявах своєї природної та суспільної істоти не збігається між собою в часі. Автор також наголошує, що на шляху досягнення акме в людини розвиваються різні здібності, які допомагають їй ставати успішною у різних видах діяльності, задовольняти власні домагання. У свою чергу, це забезпечує перебудову структури особистості.

Відомий учений також попереджає про неприпустимість спрощення суті багатоаспектного процесу «підйому» людини до акме, адже зовнішні умови та ступінь її активності в цьому процесі значною мірою впливають на досягнутий результат. Тому якщо повною мірою не використовувати можливості чутливих періодів у розвитку людини, пік її досягнень буде набагато нижчим, ніж він міг бути за умови цілеспрямованого використання педагогами цих можливостей [3].

Погоджуючись із думкою науковців про те, що досягнення людиною акме виявляється в наближенні нею до «піку» свого розвитку в житті чи в окремих його сферах, уважаємо за необхідне відзначити, що такий пік є певною мірою умовною конструкцією, бо в реальному житті людина не може дійти до межі свої можливостей, адже навіть за сприятливих умов вона використовує тільки їхню незначну частину.

Крім того, важливо враховувати, що особистий потенціал у процесі різних видів діяльності не тільки розкривається, але й формується. Як відомо, іноді страшні події в житті людини спонукають її розвивати ті здібності, які при звичайних умовах не були б реалізовані в такій мірі. Приклади з реального життя доводять, що втрачаючи зір, у людини зазвичай загострюється слух, підвищуються можливості отримання інформації про навколишній світ за допомогою дотику. А деякі люди, які не мають рук, можуть за допомогою ніг виконувати ті операції, що інші зазвичай роблять тільки руками. Наприклад, один американець, народжений без верхніх кінцівок, не тільки повністю обслуговує себе в побуті, але й уміє водити автомобіль і грати на роялі.

Тому вважаємо, що поняття «акме» визначає не попередньо визначений максимум розвитку людини, а загальний вектор її саморозвитку та педагогічного впливу, спрямований на формування продуктивної Я-концепції та забезпечення найбільш повної самореалізації особистості в різних сферах життєдіяльності.

У свою чергу, уточнення значення поняття «акме» дозволяє перейти до визначення терміну «акмеологічний підхід». Так, К. Абульханова, О. Бодальов, А. Деркач, Н. Кузьміна, Л. Лаптев стверджують, що сутність цього підходу виявляється у здійсненні «комплексного дослідження та оновлення цілісності суб'єкта», що проходить ступінь зрілості, коли всі його характеристики (індивідні, особистісні, суб'єктно-діяльнісні тощо) вивчаються в комплексі, в усіх взаємозв'язках і взаємозалежностях, бо тільки в такому випадку можна сприяти людині в досягненні вищих рівнів свого розвитку. Крім того, автори наукової праці підкреслюють, що акмеологічний підхід передбачає цілісність та інтеграцію не тільки дослідних, але й діяльнісних, розвивальних моделей, алгоритмів і технологій [1].

За В. Максимовою, інтегральним показником результативності впровадження акмеологічного підходу в освітній процес є досягнення його суб'єктами стану зрілості, причому процес цілісного розвитку особистості відображається в сукупності інваріантних показників за різними видами зрілості: дидактичний – навченість, психологічний – мотивація й розвиток пізнавальних процесів і творчих здібностей; валеологічний – стан здоров'я; соціально-педагогічний – духовно-моральні та соціально-ціннісні орієнтації особистості тощо [6, 18].

На думку С. Бегідової та С. Хазової, акмеологічний підхід є системою принципів, прийомів і методів, що дозволяють вирішувати акмеологічні проблеми та завдання. Таким чином, упровадження акмеологічного підходу в професійну педагогічну освіту виявляється у спрямованості впливів викладачів на розвиток творчого потенціалу майбутніх учителів, їхньої професійної мотивації та мотивації досягнення успіху в діяльності, що вимагає створення відповідних умов для опанування ними сучасних методик і технологій навчання, виховання, самовиховання й саморозвитку, забезпечення формування в них загальної акміолого-орієнтованої професійної позиції [2]. Аналогічні думки висловлює і Г. Данилова, яка вважає, що реалізація акмеологічного підходу до процесу навчання виявляється у забезпеченні формування в його учасників акмеологічної життєвої позиції людини, що передусім відтворюється в її загальній спрямованості на самоактуалізацію, саморозвиток, самовиховання і самовдосконалення в компетентнісному, особистісному й морально-духовному напрямках [5].

Висновки. Отже, реалізація моніторингу навчальних досягнень студентів педагогічних ВНЗ на засадах акмеологічного підходу передбачає обов'язкове включення в цю процедуру акмеологічного складника, спрямованого на відстеження, збирання та переробку інформації про динаміку професійно-особистісного розвитку майбутніх учителів. У подальшому дослідженні передбачається розробити та теоретично обґрунтувати модель проведення моніторингу навчальних досягнень студентів педагогічних ВНЗ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Акмеология: проблемы и практики / [К.А. Абульханова, . А. Бодалев, А.А. Деркач и др.]. [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://akmeolog.narod.ru/kus.html#1>.
2. Бегидова С.Н. Акмеологический подход в профессиональной подготовке будущих специалистов / С.Н. Бегидова, С.А. Хазова. [Электронный ресурс] – Режим доступа : http://vestnik.adygnet.ru/files/2008.3/686/begidova2008_3.pdf
4. Бодалев А.А. Вершина в развитии взрослого человека: характеристики и условия достижения / А.А. Бодалев. – М. : Флинта : Наука, 1998. – 168 с.
5. Великий тлумачний словник української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К. : Ірпінь, ВТФ Перун, 2004. – 1440 с.
6. Данилова Г. Професіоналізм педагога на порозі третього тисячоліття / Г. Данилова // Імідж сучасного вчителя. – 2002. – № 10. – С. 3–5.
7. Максимова В.Н. Акмеология: новое качество образования / В.Н. Максимова // Завуч. – 2004. – № 6. – С. 3–16.
8. Тюмасева З.И. Словарь-справочник современного общего образования : акмеологические, валеологические и экологические тайны / З.И. Тюмасева, Е.Н. Богданов, Н.П. Щербак. – Спб. : Питер, 2004. – 464 с.